

AZ 1328. ÉVI MAGYAR-OSZTRÁK HADJÁRAT.

I. Előzmények.

A magyar királyi s a Habsburgház közötti családi kapcsolatok létrehozatalára vezető törekvések akkor vették kezdetüket, midőn Habsburgi I. Rudolf 1274-ben leányának, Clementiának, András magyar királyfival, IV. László öccsével történendő egybekelését kilátásba helyezte. Igaz ugyan, hogy az erre vezető első lépést László kezdeményezte, de bizonyosnak vehetjük, hogy Rudolf gyors beleegyezése nagyra nőtt családi politikájának folyamánya volt. Vajjon gondolt-e már akkor arra, hogy egyenes fiutódai ezen házassági összeköttetés által a magyar koronát könnyebben megszerezhetik, nem akarjuk határozottan állítani; de arra, hogy hatalmaskodó ellensége, II. cseh Ottokár ellen erős szövetségesre volt szüksége, kellő bizonyítékaink vannak. 1277 július 13-án meg is kötötték azon szerződést, melynek erején András királyfinak Rudolf király leányával való eljegyzését megpecsételték. Ezen első kísérlet azonban nem sikerült, amennyiben András királyfi 1278 kezdetén meghalt. A nagyratörő Rudolf terveit ezen haláleset által nem hiúsultak meg teljesen: Leányát, Clementiát, egynéhány évvel később (1288 táján), Martell Károly nápolyi trónörökösrel házасította össze, kinek anyja, Mária, V. István magyar király leánya, IV. László halála után magát a magyar korona örökösének tekintve, trónigényeit legöregebb fiára átruházta. E Martell Károly meghalt ugyan 1295-ben, mielőtt magyar trónutódlási követeléseit érvényesíthette volna, de midőn III. András, az utolsó ismert Árpádfi, csak egy leány hátrahagyásával (1301-ben) meghalt, a számos trónkövetelők sorából mégis csak Clementia fia, Habsburgi Rudolf leányágon unokája került ki mint végleges győztes. Így

tehát világos, hogy I. Károly királyunk már anyai leszármazásánál fogva azon helyzetbe jutott, hogy a Magyarország és Ausztria között már réges-régen fennállt vonatkozásokat személyes közbeléptével szorosabban ápolja s támogassa.

Mindaddig míg Rudolf fia Albert római császár és Ausztria hercege élt, nem is tudunk arról, hogy Magyarország és Ausztria között a barátságos viszony meghidegült volna. Albert a magyar királyban nővérének fiát, ez pedig Albertben anyai nagybátyját látta. A kettőjük közötti viszony egyik kifolyása az is volt, hogy Károly többekkel együtt Albertnek 1304-ben a csehek ellen menesztett hadseregét tekintélyes magyar haddal segítette.

Albert halála után (+ 1308 május 1) a viszony feszültté vált. Fiai a magyar királyban már csak a távolabb rokont látták és nem igen riadtak vissza attól, hogy Magyarországnak és királyának, ha csak lehetett, némi kárt okozzanak.

Azon számos lázadásban és garázdálkodásban, melyeket a hatalmas Güsszingiek a XIV. század első felében Károly ellen elkövettek, majdnem mindig a szomszédos osztrák főuraknak hatóságos támogatásában részesültek, ami kétségkívül mindig az osztrák uralkodók tudtával és beleegyezésével történt. Ehhez járult még az is, hogy Albert fiai Pozsony megyét és Pozsony városát, melyet Albert leánya, Ágnes, férjétől, III. Andrásztól nászajándéki zálogul kapott s melyet már régen kellett volna Károlynak visszakapnia, jogtalanul visszatartották és csak akkor adták vissza, midőn Károly király Frigyes osztrák herceget az ellenfele, bajor Lajos ellen vívott csatájában (1323 febr. 20-án) magyar segítőhaddal támogatta.

Mindamellet sem került kenyértörésre a dolog. Hogy Károly király fegyveres megtorlással nem élt és még mindig valamely modus vivendit talált, annak magyarázatát abban kell keresnünk, hogy nem akarta magát annak a gyanúnak kitenni, hogy csak önző érdekből ragadt fegyvert rokonai ellen és hogy — ez lehetett a közelebbi ok — még nem volt oly megbízható szövetségese, kinek támogatásával az osztrák hercegeket a kedvező siker reményével támadhatta volna meg.

Az 1327 és 1328 közötti események azonban mindezeknek hatalmas fordulatot adtak.

1327 február 13-án találkozott Károly Nagyszombatban János cseh királlyal, hogy egymás között támadó- és védőszövetséget hozzanak létre. Ismerjük az illető okirat teljes szövegét és mondhatjuk, hogy azon eshetőségre nézve, ha tartalmával az osztrák hercegek ideje előtt megismerkedtek volna, elég diplomáciai furfanggal volt szövegezve. Károly mondja: «Megigérjük, hogy nevezett cseh királyt mindenki ellen, mindenkor, minden néven nevezendő szükség esetén és minden helyen teljes erőnkkel, ahányszor minket hív, támogatjuk, kivéven rokonainkat, a most élő osztrák hercegeket, kikkel szemben, ha őket a cseh király megtámadná, nyugodtan maradunk székünkön és kiket ez esetben semmi néven nevezendő módon nem fogunk támogatni, valamint azt sem fogjuk megengedni, hogy őket ez esetben Magyarországnak valamely lakója segítse».

De most jön a lóláb. «Ha pedig ezen hercegek a nevezett király területeit találnák megtámadni, akkor, amennyiben e király minket felhívna, kötelesek leszünk arra, hogy teljes erőnkkel segítségére siessünk. Ha pedig a nevezett hercegek a mi országainkat megtámadnák, ő is köteles volna arra, hogy minket első hívásunkra teljes erejével támogasson».

Megigérték még egymásnak azt is, hogy kölcsönös segélynyújtás alkalmával minden fél csak a szövetséges lovasságának eltartására kötelezi magát. Együttal még újabb családi összeköttetést is hoztak létre, amennyiben az 1324 okt. 1-én született László magyar királyfit János király leányával, az 1323 március 17-én született Annával eljegyezték.

Fejér, ki úgy mint Katona (Hist. crit. reg. Hung. VIII. 570.) az erre vonatkozó okiratot Codex-diplomatikusában (VIII. 3. 192—197.) közzéteszi, forrásául Lünig: Cod. Germ. Dipl. pars. I. cap. II. nr. 35. col. 393.-ikat nevezi meg. Átvette egyúttal Lünig szövegének és magyarázatának összes hibáit is, úgy, hogy felette szükségesnek találom, hogy ezen hibákat, melyek tudtommal minálunk még nincsenek helyreigazítva, e helyen kijavítsam.

Azt mondja Fejér, hogy a fenti szerződés eredetije cseh nyelven van írva s a bécsi császári levéltárban őriztetik. A tényállás azonban az, hogy ezen szerződés eredetije a bécsi cs. és

kir. házi, udvari s állami levéltár oklevélgyűjteményének *cseh alosztályában* őriztetik és *latin nyelven* van írva.¹

A két király kíséretében volt főurak neveit Fejér is annyira ferdíti, hogy Aba nb.² Nekesei Demeter tárnokmesteren és Ákos nb. Micsk szlavón bánon kívül a többieket lehetetlenlenség felismerni. — Ezek a következők:

a) Vilhelmo, Comite Viliacensi Primogenito. Teljesen felismerhetetlen személy. Az eredetiben pedig áll: «*Wilhelmo comitis Juliensis primogenito*» vagyis: «Vilmos, a *jülichi* gróf elsőszülöttje».

A németországi jülichi uralkodók sorában találjuk VII. Gellértet (= Gerhard), ki 1297 óta Jülich uralkodó grófja s 1327 augusztus és 1328 március 16-ika között meghalt. 1327 febr. 13-án ő tehát még Jülich tényleges grófja. Elsőszülött fia (V. Vilmos) 1317-ben merül fel; követi atyját 1328-ban a jülichi grófságban; 1336 augusztus 21-én örgróf; 1338 július 25-én bírodalmi marsall; 1356 végén Jülich hercege; meghalt 1361 évi február hóban.

b) Loffrido Comite de Bynning. Az eredetiben van: *Jofrido comite de Lyning*. Lyning anyyi, mint *Leiningen*. A német Leiningen-család nemzedékrendi fáján találjuk V. *Gottfriedot*, ki 1317-től 1343-ig mint Leiningen, Dachsburg és Hartenburg ura ismeretes és 1343 körül meghalt.

c) Henrico Comite de Withon. Az eredetiben van: *Henrico comite de Wylmow*. Ez utóbbi a legnagyobb valószínűség szerint a csehországi csaszalau ker. kapitányság haberni járásbíróságához tartozó Wylimow. Midón János cseh király 1323 szept. 18-án az osztrák fejedelmekkel békét köt, az erre vonatkozó okiratban (Kurz. Österreich unter Friedrich dem Schönen 480.) a cseh főurak sorában fenti Henrik mint a Heinrich Graf ze *Wilmow* is fordul elő. 1346 január 25-én Wilyelmowi László (a prágai egyházmegyéből) István magyar királyfinak a tanítója. E napon arra kéri Erzsébet királyné a pápát, hogy Lászlónak a bácsi és kalocsai prépostságot a hozzájuk tartozó kanonok-

¹ Dr. Károlyi Árpád dr. szíves közlése.

² «nb.» a «nemzetségbeli» vagy «nembeli» rövidítése.

sággal és javadalommal, továbbá a titeli, zágrábi és pécsi javadalmakat adja. Említi, hogy László már az esztergomi és győri egyházmegyében javadalmas kanonok, rövid idő óta az erdélyi keresztényszigeti plébánia tulajdonosa és a váradi s erdélyi egyházmegyékben üresedésben levő javadalmakra már előjegyezve van. — A pápa engedélyezi a Bácsra és Pécsre való előjegyezést. 1352 július 8-án pedig találjuk, hogy Ulrik fia Wilemovo László az esztergomi és győri egyházmegyékben levő kanonoki állásról önként lemond.¹

Az ezen okiratban foglalt szerződés ellenére a tényleges összeköttetés azonban nem jöhetett létre, mert László 1329 február 24-ike körül meghalt. Anna 1335. évi február hóban férjhez ment Habsburgi Otto herceghez és meghalt 1338 szeptember 3-án.

Meg volt tehát a szövetséges; még csak a jó alkalmi ok kellett. Lett egyszerre kettő is.

Tudjuk, hogy a garázda oligarcha Güsszingi János egyenes és oldalági utódai, bár őket Károly király a XIV. század második tizedében alaposan leigázta, királyellenes érzelmeiket még sem zabolázták és minden erre alkalmas körülményt arra használtak fel, hogy a királpárti uraknak és a kormánynak fegyveres kézzel ellentálljanak és kárt okozzanak. Meg lehetünk róla győződve, hogy ellenségeskedéseiket csak azért folytatták, mert tudták, hogy a tőszomszédos osztrák főurak az osztrák hercegek tudtával és beleegyezésével őket ez irányban bármikor és teljes erővel támogatni fogják, amire nézve elég okirati bizonyítékaink is vannak.

Tudomásukra jutott-e már 1327 kezdetén az osztrákoknak, hogy Károly és János szövetkeztek? nem tudjuk bizonyosan, de annyi áll, hogy a Güsszingiek e tájt ismét azon voltak, hogy királyellenes érzelmeiknek fegyveres kifejezést adjanak. Azért mondom «e tájt», mert az eddigi irodalom erre nézve határozott időpontot nem ismer. Csak annyit mond, hogy Köcski Sándor országbirónak sikerült 1327 körül Güsszingi János nádor

¹ Supplic. ad Clement VI. Ann. V. pars. I. fol. 41. és Ann. X. fol. 46.

fiát (Farkas) Jánost legyőzni és négy erős várát (Sárvárt, Németújvárt, Alsó- és Felsőköszegvárt) elfoglalni, a király kezeibe visszaadni és magát Güsszingi Jánost a király iránti engedelmességre kényszeríteni. Károly király 1329 január 8-án kiadott oklevelében világosan megmondja, hogy: «Akkor, midőn (Köcski) Sándor comes egyéb báróinkkal együttesen Köszeg várát elfoglalta stb.»¹

Ezen oklevél sem nevezi ugyan meg a pontos időt, de szövegezéséből majdnem bizonyosan meg lehetne állapítani, hogy az 1328 körüli időre esik.

De van határozott támaszpontunk is.

Köcski Sándor országbíró 1327-ben Visegrádon tanusítja t. i. hogy Sinka fia Péternek kellett volna bizonyos ügyet (a szepesi káptalan idézőlevele értelmében) «in ecclesia beati Michaelis archangeli» vagyis a Mihály arkangyalról nevezett templomban elintéznie, de hogy a király ez ügy tárgyalását a királyi hadsereg feloszlása utáni 15-ik napra halasztotta. Az okirat keltezése pedig: *nono die termini prænotati* vagyis «a fenti határidő utáni kilencedik napján».²

Ezen oklevél sok tekintetben érthetetlen, illetve téves. Azt mondja, hogy: «fenti határidő utáni kilencedik napon», de ezt a «fenti határidőt» hiába keressük az okirat szövegében. Továbbá feltűnő, hogy azon helyet, illetve helyiséget nevezi meg, melyen Sinka fia Péternek kellett volna peres ügyét elintéznie. Ez szokatlan; minek is kellett volna ezt kiemelni? hisz nem volt reá szükség. Azt is lehetne feltételezni, hogy az *ecclesia beati Michaelis archangeli* a szepesi káptalanra vonatkozik; de ennek nem ez volt a czime, hanem «*capitulum ecclesiae beati Martini de Zepus*». Mindezekből már most világosan kitűnik, hogy az okirat közlöje a szöveget rosszul olvasta és írta. Az «*ecclesia beati stb.*» az eredeti elintézés időpontjára vonatkozik. Sinka fia Péternek nem a Mihály arkangyalról nevezett templomban volt dolga, hanem «*in octavis beati Michaelis archangeli*», mert a közlő az *octavis*-t *ecclesiának* olvasta. Így tehát az okirat egyet-

¹ Anjoukori okmánytár. V. 590.

² Hazai okmánytár. V. 102.

len egy helyes keltezése: *1327 október 7-ike*. Köcski Sándor országbíró 1328 január 25-én még él, de ugyanazon évi február 22-én már néhai és így majdnem bizonyos, hogy 1328 februáriusában halt meg.¹

Kőszeget tehát nem foglalhatta el 1328-ban és így mindezek alapján határozottsággal megállapítható, hogy a fenti okiratban szereplő hadosztlás — miután 1327-ből Károly királynak egyéb hadjáratáról nincs tudomásunk — a Güsszingiek ellen indított hadjáratával, illetve Kőszeg elfoglalásával azonos. Vall erre egy másik okirati adat is. Károly király 1327 december 10-én megerősíti a Ják nb. (vasmegyei) Sitkei családbelieket Véges nevű birtokukban és megerősítését azzal okolja meg, hogy Sitkei Lőrincz fia Kopasz és fiverei magukat *Sárvár* és *Kőszeg* várak ostrománál kiténtették.²

A fent említett egyik okhoz járult nemsokára egy újabb is.

Albert császár öt fiut hagyott maga után, kik közül Lipót 1326 február 28-án, Henrik 1327 február 3-án meghalt. 1328-ban már csak (szép) II. Frigyes, (bölc) II. Albert és (vig) Ottó voltak életben.

Frigyes 1314 őszén *megkapta a római királyi méltóságot*, melyről azonban, (illetve a német birodalmi császárságról) 1322 március 13-án lemondott, mire 1325 szeptember 5-én a királyi hatalom részese lett. II. Albert fiverei halála után Frigyesel együtt örökölte atyja országát, de Ottót, a legifjabb fivért (szül. 1301 okt.) annyira kizárták és mellőzték, hogy az atyai örökségből neki sem föld, sem pénz, sem hatalom nem jutott. Az egyik osztrák forrás³ elég jól adja elő a dolgot: Lipót és Henrik hercegek halála után a viszálykodás szelleme szállta meg a hátramaradt fivéreket. Ottó kérte az őt illető részt és az egyenlő mértékben megejtendő osztozkodást, mert — saját vallomása szerint — nem volt neki annyi jövedelme, hogy feleségét és házi személyzetét rangjához képest fenntarthassa; a két herceg ezt azonban

¹ Történelmi Tár. 1910. évf. 315.

² Zalamegyei oklevéltár. I. 180—181.

³ A Leobeni névtelen krónikája ap. Pez: *Scriptores rerum Austriacarum*. I. 927.

sehogy sem akarta kellőleg elintézni; de mert Ottó nem engedett, Ausztriában és Stájerországban nagy viszálykodások támadtak.

A nemesség két pártra oszlott; voltak olyanok, kik Ottó követeléseit jogosoknak találták; mások pedig azon álláspontra helyezkedtek, hogy a birtokot és a fivérek közötti eddigi közösséget nem szabad felbontani. Ottó felkérte Magyar- és Csehország királyait, hogy tanácsosal és tényleges közbenjárással támogassák. A magyar király irt is a hercegeknek, hogy Ottót elégítsék ki, nehogy ebből nagyobb veszély keletkezzék és elhatározta, hogy segítségére nagy csapattal fog hozzájárulni. A cseh király pedig Ottó ügyében személyesen szállt a helyszínre. Ottó mindkét sereg elejébe ment, ostrom alá vette és hatalma alá kerítette a dunamenti városokat, várakat, helységeket. Megengedte, hogy a magyar sereg eltávozása után a csehek osztrák földön garázdálkodjanak, kiknek segítségével majdnem az összes dunántúli erősségeket elfoglalta stb.

Nem biztaks-e Frigyes és Albert a könnyüvéru fivérben, vagy csak kapzsiság és uralmi vágy vezette őket ez eljárásban? biztosan nem tudni. Elég az hozzá, hogy Ottó igen jól számított. Tudhatta, hogy Károly király az osztrákok részéről még nem rég rajta elkövetett jogsértéseket el nem feledte.

Kérélmé tehát Károlynak nagyon kapóra jött. Ha Ottónak segítségére megy, nem lehet őt önzéssel vádolni; hisz nem saját céljainak elérésére ragad fegyvert, hanem egy közeli rokonnak, kit saját vérei károsítanak, tehát az «üldözött ártatlanság» érdekében megy háboruba. Miután János cseh királylyal az 1327 február 13-án kötött szövetség értelmében a cseh segítő csapatok működése iránt kellőleg tárgyalt, megindította 1328-ban a hadjáratot.

II. A hadjárat.

Hogy mikor indult el az első magyar csapat az ellenség ellen, nem lehet határozottan megállapítani, mert erre nézve csak egyetlen egy okirat áll rendelkezésünkre, mely az időszakot azonban csak megközelítőleg határozza meg.

Nagymartoni Pál országbíró t. i. Visegrádon 1328 június

6-án tanusítja, hogy a Kisvárdaiak peres ügyét, melyet 1328 május 29-én kellett volna előtte letárgyalniok, a jelenleg hadba indult királyi hadsereg feloszlása után következő 22-ik napjára elhalasztja.¹

Ebből tehát kiviláglik, hogy 1328 június 6-án a magyar sereg nemcsak mozgósítva volt, de hadi műveleteit már meg is kezdte, illetve folytatta s így több mint valószínű, hogy a hadjárat már 1328 májusában kezdődött.

Lefolyásáról úgy az osztrák, mint a magyar források szólnak; de az előbbiekből csak krónikákat ismerünk, melyek azonban annyira szűkszavúak, hogy sem az általános, sem a részletes műveletekre világító fényt nem vetnek.

A Zwettli-krónika 3-ik folytatója² 1328-hoz mondja, hogy Károly magyar király, János cseh király és Ottó osztrák herceg összeesküdtek Frigyes osztrák herceg ellen, hogy öt birtokaitól megfosszák; egyesült velük egynéhány osztrák báró is. Megszállták Ausztriát fegyveres kézzel, fosztogattak, raboltak, gyujtogattak és elfoglalták a következő várakat:

1. *Marchegg* várát (a Gross-Enzersdorfi kerületi kapitányságban, a Morva mentén, a magyar határon),

2. *Velsperch* várát (ma Feldsberg a mistelbachi kerületi kapitányságban),

3. *Rabenspurch* várát (ma Rabensburg a mistelbachi kerületi kapitányságban; tartozik a feldsbergi járásbíróshoz),

4. *Ulreichschirchent* (annyi mint Ulrichskirchen a Floridsdorffvidéki kerületi kapitányságban és a Wolkersdorfi járásbíróshoz), ma a Wien-Stadlau-Brünni állami vasút állomása és pedig Wolkersdorffról északi irányban az első),

5. *Egenburg* várát (ma Egenburg a horni kerületi kapitányságban),

6. *Waydhofen* várát, melyet elhamvasztottak. Van egy Waidhofen az Ybbs mentén és egy a Thaya mentén. Az előbbi oly messzire esik az ismert forrásoktól megnevezett harcztértől, hogy számításba nem jöhet. Itt csak a Thaya mellettiről lehet szó.

¹ Zichy-oklevéltár. I. 316.

² Pertz: *Scriptores rerum germ.* IX. 669.

A Klosterneuburgi krónika 5-ik folytatója¹ bosszantó rövidséggel csak azt mondja: «1328-ban Ausztria Ottó herceg kedvéért a Duna mindkét oldalán a magyarok és a szaracenusok által elhamvasztatott».

Az osztrák források nemcsak hogy szűkszavúak és hézagosságok, még a földrajzi tárgyak fekvését sem veszik tekintetbe, úgy, hogy a tőlük adott sorrendből a magyar sereg előrenyomulására és menetirányára egyáltalán nem lehet következtetni. Ami pedig az egyes résztvevőket illeti, egyáltalában sem osztrák, sem magyar vagy cseh harczost nem neveznek meg. Úgy látszik, nem volt valami kiváló földiök, kinek emlékét kellett volna az utókor számára megörökíteni.

Annál bőbeszédűebbek a magyar források, melyeknek az a fő érdemük, hogy okirati adatokkal szolgálnak, sokkal többet tudnak és a résztvevőkről elég bő jegyzéket adnak.

Ezen okirati adatok a következők:

a) *Időrendi adatok.*

1. A király Pozsonyban 1328 július 22-én értesíti Zala megye tiszttakarát, hogy az összes lakosság peres ügyeit a *jelenlegi hadbaszállás* miatt elhalasztotta. A zalamegyei Harkályi István ügyét, melyet az 1328. évi aug. 27-én kellene elintézni, ez okból a jelenleg működő hadsereg feloszlása után következő 15-ik napra halasztja el.² A háború tehát július 22-ikén már javában folyt.

2. Nagymartoni Pál országbíró ugyanezen ügyből kifolyólag elrendelte, hogy Harkályi István eljárása 1328 augusztus 30-án kerüljön vizsgálat alá; az erről szóló okiratot pedig *Ausztriában, a Sár (Lajta) folyó mellett 1328 szept. 8-án* állítja ki.³

¹ Ugyanott. 735.

² Zalamegyei oklevéltár I. 225.

³ Ugyanott 225—226.

b) *Helyszíni adatok.*

A mozgósított magyar hadsereg főparancsnokává *Hermann* nb. *Laczk fia István* lett kinevezve, ki már 1326 okt. 14-ike óta királyi lovászmester és Károly király haláláig ennek kedvence maradt. A hadsereget két részre osztotta fel, melynek zöme Ausztriába, kisebb része pedig Stájerország felé vonult.

A részleges tudósítások a következők:

1. Midőn I. Lajos király 1347-ben *Laczkfi István* erdélyi vajda részére egy korábbi adománylevelet megerősít, érdemeiről többiek között a következőket mondja: «Akkor (t. i. 1328-ban), midőn atyánk Károly király Ausztria és Stájerország fejedelmei ellen hatalmas sereget menesztett, hogy az osztrákok támadását és garázdálkodását megtorolja, István mostani vajda, akkori lovászmester és atyánk hadseregének főparancsnoka (= major exercitus) csapataival *osztrák területen* a nagyszámú osztrák hadsereg ellen küzdvén, több kiváló tisztet és főurat mint hadifoglyokat apánk elé vezetett, maga pedig két lándzsadőfés és egy íjlövés következtében három súlyos sérülést szenvedett. Ugyanezen hadjáratban a *Celtigar által védelmeszt Stelfrid nevű várat* oroszánvitézéssel és halálmegvetéssel határos királyhű buzgalommal folytatott harcban elfoglalván, nevezett Celtigart mint foglyot atyánk elé hozta s a várat atyánk hatalmába kerítette.»¹

Az itt említett vár a grossenzersdorfi kerületi kapitányság matzeni járásbíróóságához tartozó Stillfried, melyről még alább többször lesz szó.

De ki volt Celtigar?

Azok, kik fenti okirati adatokat ismerik, illetve ismerték, e nevet a németes *Zeltiger*-rel azonosítják, de ez helytelen, mert *ily nevű osztrák család ismeretlen*. A meghatározás másutt keresendő.

Azt hiszem, meg is van.

Az alsóausztriai st-pölteni (szent-hippoliti) kerületi kapitányság melki járásbíróóságához tartozik egy *Zelking* (= magya-

¹ Sopronmegyei oklevéltár I. 198.

rosan Czelking) nevű helység, melynek tulajdonosai, a *Zelkingiek*, valamikor előkelő osztrák családot képeztek. Zelkingi Ottó résztvett 1304-ben a csehek ellen indított osztrák-magyar hadjáratban; 1352-ben él Zelkingi Ulrik; 1366-ban Zelkingi István; Nagymartoni Pál országbíránk leányának, Annának (ki 1346-ban az osztrák Puchheim Alberthez ment férjhez) leánya Erzsébet Zelkingi Ottónak a neje stb. Így tehát meg lehetünk róla győződve, hogy az akkori osztrákok a Zelkingieket nem «Herren von Zelking»-nek, hanem «*die Zelkinger*»-nek nevezték, a miből a magyarok a Czeltigart, vagyis Zeltigert faragták.

2. Károly király Pozsonyban 1328 július 18-án tanusítja, hogy Herczeg¹ fia Imre fiai: *Erenyei* Miklós és Tamás, továbbá ugyanezen Imre fia András fiai, István és Péter, zalamegyei nemesek, előtte előadják, hogy ugyanezen András fia, *Imre*, az alatt, míg a király a jelenlegi hadjárat tartama alatt Pozsonyban tartózkodott, az osztrákok ellen többekkel együttesen a németül *Stylfred* nevű vár előtt a királyi tekintély és hatalom erősítésére harczolván, a csatatéren elhalt, miért is ennek megjutalmazásául nekik a Zala megyében fekvő Cséb nevű birtokot adományozza.² A nevezettek utódai 1400-ban kezdenek az enyerei és *csébi Pogány* néven szerepelni.

3. Károly király Visegrádon 1329 január 8-ikán kijelenti, hogy Péter fia *Szarka Miklós*nak a vasmegyei Péczöl nevű birtoka mellett fekvő Vát és Sarmásd nevű birtok egy részét adományozza. Érdemeiből kiemeli, hogy «különösen akkor, midőn nekünk a cseh király, a római király és az osztrák herceg ellen segítségre jött, az Ausztriában fekvő *Stilfrid* nevű vár alatt e Miklós a várból minket becsmérő (= inzultáló) tömeg egyikét lándzsadöféssel a nyergéből kiemelte és mint foglyot nekünk bemutatatta.» A megjutalmazásra ajánlotta őt több főúr, kikről majd alább lesz szó.³ Ezen Miklós a vasmegyei *péczöli Szarka* család egyik elődje.

¹ Hogy a régi okiratokban többször szereplő «Herczeg» személynév a német Hartwich változata, más helyen fogom tárgyalni.

² Zalamegyei oklevéltár I. 227.

³ Anjoukori okmánytár V. 507.

4. A király Visegrádon 1328 december 20-ikán tanusítja, hogy udvari apródja, *Hektor fia Miklós* mester azon hadjáratban, melyet még 1328-ban az osztrákok ellen indított, *Marchegg* városa alatt megsebesült, miért is nevezettet Veszprém és Győr megyék tisztviselőinek hatósága alól felmenti.¹

Hogy ki volt e Miklós, azt a következőkből tudjuk meg.

1330 június 29-én találjuk, hogy a veszprémmegyei köznemesek sorában *Hektor fiai*: Dalkai Zonkor, *Miklós* és Péter is szerepelnek; 1351 július 1-én pedig olvassuk, hogy Hektor fia Zonkor fivérért, Miklóst, a Dalyka nevű birtok elfoglalásától tiltja, a mit Veszprém megye tisztikara meg is erősít.² Dalyka és Dalka a veszprémmegyei pápai járásban még most is létező Dáka; a Dálkai család az egész XV-ik században ismeretes. *Ennek a Dálkai családnak tagja a fenti Hektor fia Miklós.*

5. Károly király 1330 június 24-ikén felhívja a nyitrai káptalant, hogy a Radosna folyó mentén fekvő Nesticze vagy más néven Pohobán nevű birtokot határolja meg. A káptalan jelentése szerint e birtok a tapolcsányi járásban még most is létező Paczolaj és Csermend mellett feküdt. A király ennek alapján 1330 augusztus 8-án udvari apródját, *Dénes fia Dezsőt* a nevezett birtokban megerősíti s kiemeli, hogy e Dezső «azon hadseregben, melyet összes szolgáló népeinkkel az osztrák és stájer hercegek ellen vezettünk, *Marchegg vára és városa előtt, valamint Morvaországban mindenütt, hol rá szükség volt,* mindent megtett, hogy a király meglegedését magának kivívja». Családi nevét az 1330 június 24-én kelt okiratból tudjuk, melynek értelmében Nezssette (= Nesticze) tulajdonosa **LÖVŐ** (= Leueu) *Dénes fia Dezső* kir. udvari apród.³ Atyja Dénes 1318-ban mint «Lewo» Dezső (a mint ezt Fejér VIII. 2. 176. tévesen írja) a zsámbokréti járásban fekvő Szucsánnak volt a várnagya.⁴

Hogy a nyitrai megyei *Elefánti Dezső* is *Marchegg* előtt harezolt volna, a mint ezt a millenniumi történet (III. 116.) állítja,

¹ Anjoukori okmánytár II. 379.

² Anjoukori okmánytár II. 496. V. 508

³ Anjoukori okmánytár II. 494, 506., 507.

⁴ V. ö. különben a Történelmi Tár 1910. é. f. 155. oldalával.

nem felel meg a valóságnak. Az illető író Lövő Dezsőt Elefánti Dezsővel azonosnak vette. Elefánti Dezsőnek pedig nem Dénes, hanem Mihály volt az atyja.

6. Károly király 1330 február 18-án Lőrincz nevű zászló-tartóját és rokonait az ország főbíráinak és helyetteseiknek hatósága alul felmenti. Érdemeikről kiemeli, hogy akkor, «midőn (1328-ban) a fenséges fejedelem, néhai Frigyes római király úr ellen hadsereget menesztettünk és hadjáratot indítottunk, *Egyed* rokonuk a *Syhord* nevű vár előtt szolgálatunkban vitézül harczolva, dicső halálban részesült; *Lőrincz* ugyanazon harczvonalban súlyosan megsebesült; *Ugron* nevű édes fivére pedig a *Guncheyl* nevű város közelében egy hajítógépből kiröpített nyíl által felette súlyos sérülést szenvedett».¹

Syhord vára nem más, mint a Thaya melletti waidhofeni kerületi kapitányságban még most is létező *Gross-Sieghards*; Guncheyl azonban nem könnyen határozható meg. Van egy *Günzersdorf*, mely a mistelbachi kerületi kapitányság zistersdorfi járásbíróságához tartozik, körülbelül két kilométernyi távolságban déli irányban a Paisdorf—Dobermannsdorf—Hohenau alsóausztriai országos vasútnak Böhmischkrat nevű állomásától fekszik. Van egy *Günselsdorf*, mely a badeni kerületi kapitányság bádeni járásbíróságához tartozik, körülbelül két kilométernyi távolságban északkeleti irányban Leobersdorftól fekszik és melyet *Ginselsdorf*-nak is neveznek. Tekintetbe kell most már vennünk, hogy Rabensburg és Feldsberg szintén a mistelbachi kerületi kapitányságban fekszenek és hogy ezeket a magyarok elfoglalták, Baden pedig az eddig ismert adatok által hitelesített harcztérről oly messzire esik déli irányban, hogy a hadi műveletek ott alig zajlottak le.

Így tehát nagyon valószínűnek látszik, hogy fenti Guncheyl alatt csak Günselsdorf értendő; azon *Gunzerstadt* pedig, melyet a *millenniumi történet* (III. 116.) *Guncheyl*-lel azonosnak veszi, nem létezik Alsó-Ausztriában.

Nekem azonban mindamellet más a nézetem. Ne feledjük el, hogy a külföldi hely- és személynevek ferdtítésében nemcsak

¹ Anjoukori okmánytár II. 465.

a vatikáni kancellária, de hazai okirataink fogalmazói és írnokai is nagyokat műveltek. A feld-, stadt-, dorf-fal végződő német, illetve osztrák helynevekből a magyarok majdnem rendszeren a végszótagokat kihagyták; így lett pl. a stájer Fürstenfeldből az eléggé ferdített Furustun, illetve Föröstön stb. Ha Guncheyl-lel is így bántak, megvan a meghatározása. Marcheggtől északnyugati irányban van Oberweiden, ettől szintén északi irányban (Unter-) Gänserndorf, a Magyarországra vezető vasút egyik gócpontja. A magyar hadsereg, a mint majd alább látjuk, Marcheggtől észak felé hatolt be Ausztriába és így bizonyosnak vehetjük, hogy a *Marchegg és Stillfried között fekvő (Unter-) Gänserndorfot is érintette, illetve ostrom alá vette*. A helységet az akkori osztrákok Gänseldorf-nak nevezhették,¹ a miből a magyarok a «dorf» végszó elhagyásával a füleiknek sokkal kényelmesebb Gönczöl-t gyártották. A mi pedig Lőrincz zászlótartót illeti, tudjuk, hogy az okiratokban mint Tót Lőrincz is szerepel, hogy fia az ismert Kont Miklós nádor és hogy tőle az Ujlakiak származtak, kiknek egyik tagja, Miklós (meghalt 1477-ben) a boszniai királyi címet kapta.

Már fentebb említettük, hogy Károly, mielőtt a hadjáratot megindította, János cseh királyt a szerződésileg biztosított támogatására felszólította. A cseh király eleget is tett e meghívásnak. 1328 július 23-án indult meg csapatával, mely 2300 cseh és lengyel sisakosból állott.²

A felső mannhardsbergi körben lévő (jelenleg a horni kerületi kapitányság gerasi járásbiróságához tartozó) *Drosendorf*, mely régóta Morvaország elleni határvárként szerepelt, volt támadásának első tárgya. De nem ment a dolog oly könnyen, mint gondolta.

Az egyik osztrák kütfő³ így ecseteli: «Utoljára, midőn (a magyar király és Ottó herceg) nem boldogultak és kísérleteiket nem tudták megvalósítani, a cseh király Drosendorf városát

¹ 1429—1445 között Gensterndorf a neve; legrégebb alakja pedig Genstribendorf, a mi valószínűleg nem más, mint Gänsetreibendorf (Gänse treiben annyi mint «ludakat hajtani»). V. ö. Salbuch von Klosterneuburg.

² Loserth, Königsaaier Geschichtsquellen 456.

³ A Zwettli krónika III. folytatása ap. Pertz. IX. 669.

vette ostrom alá, melyet teljes hat hétig gépekkel, aknákkal és egyéb néven nevezendő hadi készülékekkel támadott meg, mire a város bizonyos feltételek mellett magát a cseh királynak vetette alá.» De ugyanezen forrás, mely Károly és Ottó balsikeréről szól és a dolgot úgy adja elő, mintha csak a cseh király segítsége döntötte volna el a hadjárat sikerét, közvetlenül a fenti sorok előtt elismeri, hogy Károly és Ottó hat osztrák várat foglaltak el.

Hogy János Drosendorfon kívül még egyéb osztrák várat ostromolt vagy elfoglalt volna, vagy hogy az ő csapatai a magyarokkal egyesülve harczoltak volna, annak a magyar forrásokban egyetlenegy bizonyítékát sem találjuk. Nyomát találok azonban az 1329 január 8-án kelt oklevélben,¹ melyben Károly király Szarka Miklóst megjutalmazza, mert Stillfried vára előtt egy henczegő osztrákot kellőleg megbüntetett. Tudjuk, hogy Stillfried alatt még több magyar is kitüntette magát és így annak a feltevésére vagyunk jogosítva, hogy ott csakis magyarok (esetleg Ottó embereivel együttesen) harczoltak. De Károly világosan mondja, hogy Szarka Miklós Stillfried alatt akkor tüntette ki magát, midőn a cseh király neki a római király és az osztrák herczeg ellen segítségre jött. Ezen idő meghatározása teljesen felesleges lett volna, ha János csak Drosendorfnál harczolt volna; így pedig megengedi e szövegezés annak feltételezését, hogy Stillfriednél egy kis cseh kíséretű csapat is működött. De ismétlem, hogy ez csak feltételezés.

Azt is említettük fentebb, hogy a magyar sereg egyik (kétségtelenül kisebb) osztálya a hadjárat kezdetén Stájerország felé vonult; erre nézve azonban — legalább tudtommal — csak egyetlenegy magyar okirati forrás áll rendelkezésünkre.

E hadosztály parancsnoka volt *Alsóindvai Bánfi Miklós*, a stájer Messendorfból hazánkba jött Buzád—Hahót nemzetség tagja, a ki 1323-ban merül fel, 1324 óta Zala megyefőispán a, 1328-ban a mellett királynéi lovászmester, különben is zala-megyei nagybirtokos, később Szlavonia bánja, mely minőségben 1356 körül meghalt. E hadjáratban kifejtett működéséről Lajos

² Anjoukori okmánytár V. 590.

király egy 1343 márczius 22-én kiállított oklevelében következőleg nyilatkozik: «Midőn atyánk Károly király a közte s az osztrák-stájer hercegek között kitört háborúban a fentemlített Miklós mestert az osztrák hercegnek egyik előkelő bárója, bizonyos *Walsee* ellen menesztette, ugyanezen Miklós hűséges buzgalommal a *Haburne* nevű várat ostrommal foglalta el és e vár urait, az Aluh és Henthul nevű osztrák urakat, kiket a nevezett várban fogságba ejtett, atyánknak színe elé hozta, mely alkalommal több rokona és kiváló tisztje, a mint ezt báróink megbízható jelentéseiből tudjuk, e vár előtt (elesett vagy megsebesült). Ugyanezen időben Miklós mester oroszánvitézéssel «castrum *Thusalth Teutonici potentis Iretolthstein vocati*» ostromolta, elfoglalta, elhamvasztotta és fogságba került előkelő számos várbelit atyánkhoz szállított, a hol legnagyobb részük rokonaikkal és tisztjeikkel fogságban elhaltak.»

Ezen, tudtommal csak az egyetlen magyar forrásban említett és felette érdekes adat sok tekintetben helyreigazításra szorul; de mielőtt részletekbe bocsátkoznánk, ki kell emelnem, hogy Fejér ezen okiratot két helyen (IX. 1, 85 és IX. 7, 31) közli, hogy eredetije az országos levéltárban DL. 3564. szám alatt őriztetik és hogy Fejér a fentemlített hely- és személyneveket az eredeti oklevél nyomán teljesen betűhíven adja. A mi már most az okiratban szereplő *Haburne* nevű várat illeti, ki kell jelentenem, hogy helyes német elnevezése csak *Habern* lehetett és hogy ily nevű helység jelenleg csak Csehország csaszlauer kerületi kapitányságában létezik. Alsó-Ausztriában és Stájerországban ma már hiába keressük. Hogy mindamellett Stájerországba helyezendőnek vélem, annak az a magyarázata, hogy a király Lindvai Miklóst bizonyos *Walsee* nevű osztrák főúr ellen menesztette és hogy épen ezen hadi művelet folyamán *Habern* ostromoltatott. Tudjuk pedig, hogy az osztrák *Walsee* Ulrik a magyar koronához tartozott Muraközt már hosszabb idő óta jogtalanul elfoglalva tartotta, s így semmi sem fekszik közelebb, mint annak elfogadása, hogy a Zala megyében törzsökös Alsóindvai Miklós a Zala megyével tőzsomszédságban levő Muraköz vidékén, illetve stájerországi területen garázdálkodó *Walsee* Ulrikot megtámadta. Azt, hogy *Habern*

Walsee-birtok lett volna, vagy hogy itt maga Walsee a magyar hadsereggel szemben állt volna, az okirat nem állítja; csak azt mondja, hogy a király Lindvai Miklóst Walsee Ulrik ellen küldte; a dolog tehát úgy áll, hogy a magyar vezér ezen járata alatt a Habern nevű várat elfoglalta és így több mint valószínű, hogy a vár stájer területen feküdt. Ily nevű helységet nem ismerünk jelenleg Stájerországban; de van a hartbergi kerületi kapitányságban egy *Habersdorf*.

Habern urai Aluh és Henschul teljesen ismeretlen alakok. A mi Aluh-t illeti, figyelembe veendő, hogy a régi írásmód szerint a «h» mint végbetű többnyire a német «ch»-nek felelt meg és így épen nem teljesen kizárandó, hogy itt a rövidített Albrechtel vagy esetleg Ulrichchal van ¹dolgunk. Henschul lehet a Hans (= János) dédelgetője: Hänsel, de valószínűbb, hogy Henczel = Heinczel, a mi a Heinrich, illetve Heinrich dédelgetője.

Venio ad fortissimum virum.

Habár a fentemlített legújabb és legnagyobb összefoglaló «a magyar nemzet története» cím alatt 1895-ben megjelent mű 3-ik köt. 116-ik oldalán (mely művet rövidítés kedvéért rendszeren csak «millenniumi történelem»-nek szoktunk nevezni) azt olvassuk, hogy a magyar sereg a Mannharts-hegyen innen többiek között *Thösalt* nevű várat is bevette, mégis légből kapott állítás ez, mert ily nevű vár Ausztriában sem akkor, sem később nem létezett. A hiba azonban magyarázható.

Fejér — mint már mondtuk — az illető okiratot kétszer tette közzé. IX-ik kötete I. részének 85—90-ik oldalán az eredetinek teljes szövegét adja, míg IX-ik kötete 7-ik részének 31—32. oldalán sok kihagyással csak a szövegből kiszakított egynéhány mondatot közöl; már most teljesen magyarázható, s elfogadandó dolog, hogy nemcsak Pór Antal, hanem az előtte is e tárggyal foglalkozó írók Fejér teljes szövegét, vagyis IX. 1, 85-öt használták. Csakhogy a két hely között még egy oly lényeges közlési különbség is van, mely leghathatósabban ecseteli, hogy némelykor egyetlen egy hibás betű sok-sok időn keresztül egy fel nem tűnő és alig kijavítható tévedést tud létrehozni.

A teljes szöveget magában foglaló közlés mondja t. i.: «castrum Thusalth, Teutonicus potentis Pretholthstein vocati ob-sedit et expugnavit», a mi betű- és értelemhű fordításban annyi, mint «a Pretholthstein nevű előkelő osztráknak Thusalth nevű vára», vagyis hogy a vár neve Thusalth, birtokosa pedig Pretholthstein; így tehát nagyon is érthető, sőt megbocsátható, hogy Pór és elődei egy Thusalt, illetve Thösalt várról beszéltek. A IX-ik kötet VII-ik részében (32. oldalán) pedig áll: «castrum Thusalth Teutonicus potentis Pretholthstein vocatum», a mi azt jelenti, hogy a vár neve Pretholthstein, birtokosa pedig Thusalt.

Hogy ki volt Thusalt, azt minálunk — legalább tudtommal — nem találjuk. Meghatározására szolgáljanak a következő fejtegetések:

Pretholthstein alatt «Bertholthstein» értendő; ily nevű helységet azonban sem Ausztriában, sem Stájerországban már nem ismerünk; de hogy valamikor Stájerországban létezett, arra okirati bizonyítékunk van. Marburgi Gottfried stájer országbíró 1255 január 13-án a magyar király nevében Grácban országos törvényszéki ülést tartott, hogy a német rend lovagjainak egy-néhány stájer úr ellen emelt vádait vizsgálat tárgyává tegye. Az utóbbiak sorában van «Otlinus de Perthotesstein»¹ is, kit arra marasztaltak, hogy Oberndorfban fekvő birtokait a német rendnek adja át. Várának fekvését következőleg határozzuk meg. A Győr—Fehringi vasút utolsó magyar állomása Gyanafalva, melyet a XV. században Janofalvanak, németül pedig még ma is Jennesdorfnak neveznek. Utána következik Fehring mint első stájer állomás. Ettől északi irányban van Feldbach, ettől keleti irányban feküdt Bertoldstein.

III. András 1291 július 21-én a Csém nb. Weisz Miklóst és fivéreit, vasmegyei embereket, Óbér helységgel megajándékozván, többi között kiemeli, hogy «IV. László király idejében, midőn Magyarország határvidéke és várai Trusalch és más osztrákok által el lettek foglalva, ezen Weisz Miklós és fiverei *Trusalch ellen, ki akkor Körmend várát elfoglalva tartotta,*

¹ Zahn, Urkundenbuch der Steiermark III. 239.

harcoltak, minden néven nevezendő sorscsapásnak magukat alávetvén; ez alkalommal Merch (Mert = Márton) nevű fraterük a harctéren halt meg.»¹ Hogy mikorra esett meg Körmend ezen elfoglalása, határozottan nem tudni; lehet hogy már 1273-ra; de tekintettel arra, hogy III. András valószínűleg oly eseményről beszél, mely csak röviddel az adományozás előtt zajlott le, alig tévedek, ha Trusalch berohanását 1289-re teszem, mely évben Güsszingi Iván az osztrákok ellen elkeseredett harcot vívott, melynek folyamán az osztrákok Vas megyében fekvő birtokait egymásután elfoglalták.

Körmend nem messze fekszik a stájer határtól és így nagyon is elfogadható, ha már ezen egy adat alapján az «osztrák» Trusalchban valamely stájerországi úrra ráismerünk. Neve — hacsak minden jel nem csal — *Trauschalk*-nak ejtendő ki.

1313-ban újabb adatot kapunk a kérdéses férfira nézve. Nevezett évi május 8-án arról értesülünk, hogy a Nádasdi-család tagjai a vas megyei Karátföldiek között már hosszabb idő óta viszálykodás folyik, melynek az a tárgya, hogy a Karátföldiek akkor, *midőn az osztrák Trusalchius a szent Mihályról nevezett vasvári monostort erőszakosan megtámadta*, a Nádasdiak birtokaihoz tartozott Gerse nevű helységben garázdálkodtak.² Hogy mikor volt ezen háborúskodás, arra talán a következő adat nyújt némi felvilágosítást. A vasvári káptalan tanúsítja t. i. 1311 május 1-én, hogy midőn az osztrákok a szent Mihályról nevezett vasvári templomot erőszakkal elfoglalták és az ország bárói a vas megyei nemesekkel együttesen az ellenség kikergetése céljából összesereglettek, a nevezett templom a benne felhalmozott oklevelekkel együtt leégett.³

Ha ezen hadjárat 1273-ra vagy 1289-re esett volna, hihetetlen dolog, hogy a Karátföldiek által akkor elkövetett garázdálkodások megtorlását a Nádasdiak csak 40 vagy 24 évvel később indították volna meg; így tehát bizonyos, hogy a vas-

¹ Wenzel: Árpádkori új okmánytár XII. 503.

² Anjoukori okmánytár I. 296.

³ Anjoukori okmánytár I. 226.

vári templom elhamvasztása és Trusalch berohanása *röviddel 1311 május 1-e előtt* történt és hogy itt megint azon segítőakciók egyikével van dolgunk, melyekkel a stájer-magyar határon törzsökös német birtokosok a folyvást lázadó s királyukkal ellenséges viszonyban álló Güsszingi Andrást és Kakas Miklóst részesítették és melyről összefoglaló történelmi műveink mind- eddig említést sem tesznek. Tekintettel már most arra, hogy Vas megye is határos Stájerországgal, bizonyosnak veendő, hogy azon «osztrák» Trusalch (ius), ki 1311 táján Vas megyét pusztította, szintén stájer ember; az pedig, vajjon ugyanazon Trauschalk-kal van-e dolgunk, ki IV. László idejében Körmendet tartotta elfoglalva, vagy vajjon az 1311 táján szereplő Trauschalk tőle megkülönböztetendő ember (esetleg fia), határozott válasz nem adhatok. De az eddigiekből azt hiszem czáfolhatatlanul kitűnik, hogy azon Trusalch, ki 1328-ban a stájer Bertoldstein tulajdonosa és Alsólindvai Miklós által legyőzetett, *nem más, mint az 1289- és 1311-ben szereplő Trusalch.*¹

A hadjáratban résztvett főurak sorát majd alább adjuk.

Dr. WERTNER MÓR.

¹ Mindezekről a stájer irodalom úgy látszik mai napig mit sem tud. Hogy kik voltak 1270-től 1328-ig Bertoldstein urai, illetve birtokosai, erről semmi néven nevezendő okirati adat nem található. Bertoldsteinra vonatkozólag a gráci országos levéltár egyáltalában csak egyetlen okirat másolatát őrzi (eredetije a fehringi plébánia tulajdona; pecsétje nincs) és ez sem mond mást mint azt, hogy Emmerberchi Bertold Bertoldsteinban 1305 márczius 25-én kelt oklevelével a fehringi plébániának és templomnak a Fehring mellett fekvő Schiefer nevű ősi birtokában egynéhány telket adományoz.